

## Konstitutionsutskottets betänkande

1976/77: 41

med anledning av i propositionen 1976/77:100 framlagda förslag om vissa anslag för budgetåret 1977/78 under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m. jämte motioner

### SJUTTONDE HUVUDTITELN

#### Den inre riksdagsförvaltningen

I detta betänkande behandlas dels i huvudtiteln uppskjutna frågor, dvs. anslagspunkterna B 1 och B 5, (jfr KU 1976/77:35), dels motionerna 1976/77:234 av herr Werner m. fl. (vpk) och 1976/77:589, yrkandet 1, av herr Svensson i Eskilstuna m. fl. (s). Båda motionerna avser anslaget under B 5 för fortsatt utredning om riksdagens hus.

Utskottet har föreslagit att behandlingen av övriga under allmänna motionstiden 1977 väckta motioner rörande riksdagshusfrågan, vilka inte avser den nu behandlade budgetfrågan, skjuts upp till nästa riksmöte. Detta gäller motionerna 1976/77:581 av herr Lindkvist m. fl. (s), 1976/77:584 av herr Nilsson i Agnäs (m), 1976/77:589, yrkandet 2, av herr Svensson i Eskilstuna m. fl. (s) och 1976/77:592 av herr Wästberg i Stockholm m. fl. (fp).

Beträffande bakgrunden till 1975 års riksdagsbeslut i riksdagshusfrågan hänvisas till utskottets betänkande KU 1975:13.

#### Propositionen

Propositionens förslag i denna del har följande lydelse:

B 1. Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår att till *Den inre riksdagsförvaltningen: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1977/78 anvisas ett förslagsanslag av 56 903 000 kr.

B 5. Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår att till *Den inre riksdagsförvaltningen: Fortsatt utredning om riksdagens hus m. m.* för budgetåret 1977/78 anvisas ett reservationsanslag av 4 500 000 kr.

I anslutning till förslaget under B 5 (prop. 1976/77:100, bil. 20, s. 15–16) anføres följande:

I förvaltningsstyrelsens skrivelse 1974:20 till riksdagen den 11 oktober 1974 redovisades resultatet av "Riksdagshusutredningen 1974".

Med anledning av utredningen anvisade riksdagen den 28 maj 1975 ett reservationsanslag av 500 000 kr. för budgetåret 1975/76 till det fortsatta utredningsarbetet.

Riksdagsbeslutet innebar i stort ett beslut om återflyttning till ombyggda lokaler på Helgeandsholmen i princip enligt alternativ 2 i riksdagshustävlingen, utarbetat av Ahlgren-Olsson-Silow arkitektkontor.

Den fortsatta utredningen redovisades i förvaltningsstyrelsens förslag till riksdagen 1975/76:20 den 5 april 1976. Redovisningen omfattade den tillsatta byggnadskommitténs arbete jämte förslag till fortsatt programarbete och projektering.

Med anledning härav anvisade riksdagen den 20 maj 1976 ett reservationsanslag av 6 000 000 kr. för budgetåret 1976/77 till det fortsatta utredningsarbetet, vilket i stort skulle omfatta dels en fullständig kostnadsberäkning, dels ett närmare klarläggande av projektets funktionsduglighet jämte expansionsmöjligheter. Riksdagen skulle därigenom erhålla den nödvändiga grunden för en kommande prövning av ärendet.

Riksdagens förvaltningsstyrelse kommer i oktober 1977 att för riksdagen redovisa det fortsatta program- och projekteringsarbetet med sikte på ett riksdagsbeslut i november-december 1977.

För att det kontinuerliga projekteringsarbetet inte skall avbrytas vid utgången av budgetåret 1976/77 utan löpa vidare fram till dess riksdagsbeslutet fattas, uppstår för tiden juli-december 1977 ett medelsbehov av 4 500 000 kr. Dessa medel utgör ett delvis ianspråktagande av de 25 000 000 kr. som i byggnadskommitténs redovisade investeringsplan i förslaget 1975/76:20 upptagits som totalt medelsbehov för projektet under budgetåret 1977/78.

Genom att de begärda 4 500 000 kr. ställs till förfogande kan dels den sista fasen i den pågående utredningen fullföljas, dels behöver projekteringsarbetet inte avbrytas i cirka sex månader, något som skulle innebära en motsvarande förskjutning av den långsiktiga tidplanen för hela projektet.

### Motionerna

I *motionen 1976/77:234* hemställs "att riksdagen vid behandlingen av propositionen 1976/77:100, bilaga 20, beslutar avslå riksdagens förvaltningsstyrelsens förslag under B 5 om ett reservationsanslag av 4 500 000 kr. för fortsatt utredning om riksdagens hus m. m."

Motionärerna, som anför betänkligheter mot en återflyttning till Helgeandsholmen, anser att tyngdpunkten alltmer flyttas över från utredning till projektering, varigenom riksdagens möjligheter att pröva även Sergelstorgsalternativet skulle minska om förvaltningsstyrelsens förslag biträds.

I *motionen 1976/77:589* hemställs under yrkandet 1. att riksdagen "1. avslår förvaltningsstyrelsens förslag att till Den inre riksdagsförvaltningen: Fortsatt utredning om riksdagens hus m. m. för budgetåret 1977/78 anvisa ett reservationsanslag av 4 500 000 kr."

Motionärerna framhåller bl. a. att riksdagen måste bevara sin handlingsfrihet inför det slutliga ställningstagandet i höst, varför det inte kan anses rimligt att ställa ytterligare medel till förfogande för annat än som direkt följer av riksdagens beslut. Riksdagens slutliga ställningstagande bör enligt motionärerna inte föregripas eller sakligt påverkas genom att ytterligare me-

del nu ställs till förfogande för projektering av ett av de förslag som finns. Sådana medel skulle – redan kort tid efter det att de beviljats – kunna framstå som "bortkastade".

### Vissa kompletterande uppgifter

Till utskottet har överlämnats en inom byggnadsstyrelsen efter samråd med förvaltningsstyrelsens byggnadskommitté upprättad promemoria beträffande medel för fortsatt utredningsarbete. Promemorian redovisas i *bilaga 1* till detta betänkande.

Inför utskottet har skett utfrågning av företrädare för byggnadskommittén (riksdagsledamoten Erik Wärnberg, ordförande, förvaltningsdirektören Eric Lindström, projektledaren Lennart Kolte och avdelningsdirektören Olle Etzén).

Vidare har finansborgarrådet i Stockholms kommun tillställt utskottet ett av kommunens planeringsberedning gjort uttalande om tidsschemat för planeringen av Södra Klara-området m. m. (se *bilaga 2*).

### Utskottet

Riksdagens beslut den 28 maj 1975 om riksdagens lokalfrågor på längre sikt innebar att återflyttning skall ske till ombyggda lokaler på Helgeandsholmen. Förvaltningsstyrelsen fick samtidigt i uppdrag att fortsätta arbetet med lokalfrågorna i första hand enligt det s. k. alternativ 2 och återkomma till riksdagen med nytt förslag om nya överväganden skulle tala för andra lösningar eller om andra förhållanden skulle komma fram som motiverade detta.

Under våren 1976 redovisades för riksdagen det arbete som dittills bedrivits inom förvaltningsstyrelsens byggnadskommitté jämte förslag till fortsatt programarbete och projektering i överensstämmelse med riksdagens beslut år 1975. Med anledning av förvaltningsstyrelsens förslag (1975/76:20) anvisade riksdagen för budgetåret 1976/77 ett reservationsanslag på sex miljoner kronor till förvaltningsstyrelsens fortsatta arbete med lokalfrågorna. Utskottet framhöll (KU 1975/76:53) bl. a. att härigenom kunde den nödvändiga grunden skapas för riksdagens kommande prövning av ärendet, inte minst då det gäller att ta ställning till närmare utarbetade och analyserade förslags funktionsduglighet liksom till framtida kostnader och anslagsbehov. Utskottet utgick från att det därvid blev möjligt att göra en fullständig beräkning av kostnaderna för återflyttning till Helgeandsholmen.

I budgetpropositionen framhålls att förvaltningsstyrelsen i oktober 1977 kommer att för riksdagen redovisa det fortsatta program- och projekteringsarbetet med sikte på ett riksdagsbeslut i november–december 1977. För att det kontinuerliga projekteringsarbetet inte skall avbrytas vid utgången av budgetåret 1976/77 utan löpa vidare fram till dess riksdagsbeslutet fattas,

uppstår enligt förvaltningsstyrelsen ett medelsbehov av fyra och en halv miljoner kronor för tiden juli–december 1977. Anslag yrkas därför med nämnda belopp för nästa budgetår.

I motionerna 1976/77:234 och 1976/77:589, yrkande I, yrkas avslag på förvaltningsstyrelsens förslag om anslag för det kommande budgetåret. I den ena motionen (nr 234) hävdas bl. a. att riksdagens möjligheter att pröva alternativet att stanna kvar i det nuvarande riksdagshuset vid Sergels torg skulle minska om förvaltningsstyrelsen fick det begärda anslaget. I den andra motionen (nr 589) framhålls bl. a. att det inte kan anses rimligt att ställa ytterligare medel till förfogande för annat än som direkt följer av riksdagens tidigare beslut.

Av den promemoria som byggnadsstyrelsen efter samråd med förvaltningsstyrelsens byggnadskommitté har upprättat och överlämnat till utskottet (se *bilaga 1*) framgår att, om riksdagen inte beviljar någon del av det nu begärda anslaget, skulle den utredning som nu pågår i huvudsak kunna fullföljas. Däremot skulle inte vissa erforderliga kompletterande utredningar beträffande bl. a. stadsplanarbetet och fördjupade studier av utformningen av Rikspan, riksdagens plenisal, restaurang, bibliotek och sammanträdeslokaler samt av olika servicefunktioner kunna fullföljas nu. Det pågående samrådet med kommunala organ och övriga berörda myndigheter skulle också avbrytas och utredningen kring alternativet Sergels torg skulle bli endast summarisk. Härtill kommer, enligt bedömningarna i promemorian, att den i utredningsarbetet engagerade projektgruppen skulle upplösas och arbetet för anlitade konsulter avbrytas under sommaren 1977, vilket skulle göra att planeringen för fortsatt arbete förrycks och att en ny tidsplanering måste upprättas efter ett riksdagsbeslut i november 1977.

Ett i promemorian redovisat alternativt förslag innebär att riksdagen nu beviljar ett anslag på två och en halv miljoner kronor för erforderligt kompletterande utredningsarbete inför riksdagens beslut i höst. Härigenom skulle de nyssnämnda olägenheterna kunna undvikas. Detta gäller även "Södra Klara-projektet". Genom en sådan ytterligare bearbetning skulle, enligt promemorian, projektets förutsättningar och utformning kunna helt klarläggas så att projektering av byggritningar kan starta direkt med sikte på en samlad återflyttning år 1983, om riksdagen så beslutar.

Utskottet anser att det i promemorian redovisade alternativa förslaget tillgodoser de krav som bör ställas från riksdagens sida på att få fram bästa möjliga beslutsunderlag inför fortsatt ställningstagande under hösten 1977 till frågan om riksdagens hus. Utskottet tillstyrker sålunda – av de skäl som har redovisats i promemorian – förslaget att riksdagen nu anvisar förvaltningsstyrelsen ett anslag på två och en halv miljoner kronor för det fortsatta arbetet med lokalfrågorna. Härigenom kan i enlighet med riksdagens tidigare beslut den nödvändiga grunden skapas för riksdagens prövning av ärendet senare i år samtidigt som en forcering av projekterings- och även evakueringsfrågorna undviks.

Utskottet får i detta sammanhang slutligen erinra om att utskottet avser att senare lägga fram förslag om uppskov till 1977/78 års riksmöte med behandlingen av samtliga motionsyrkanden rörande riksdagshuset, vilka inte direkt avser den nu behandlade budgetfrågan. Mot denna bakgrund tillstyrker utskottet nu också förvaltningsstyrelsens förslag om anslag under punkten B 1 till *Den inre riksdagsförvaltningen: Förvaltningskostnader*.

Utskottet hemställer

att riksdagen

1. med anledning av propositionen 1976/77:100 i denna del och motionerna 1976/77:234 och 1976/77:589 yrkandet 1 för budgetåret 1977/78 anvisar till *Den inre riksdagsförvaltningen: Fortsatt utredning om riksdagens hus m. m.* ett reservationsanslag av 2 500 000 kr.,
2. för budgetåret 1977/78 anvisar till *Den inre riksdagsförvaltningen: Förvaltningskostnader* ett förslagsanslag av 56 903 000 kr.

Stockholm den 31 mars 1977

På konstitutionsutskottets vägnar

KARL BOO

*Närvarande:* herrar Boo (c), Johansson i Trollhättan (s), Björck i Nässjö (m), Mossberg (s), Fiskesjö (c), Lindahl i Hamburgsund (fp), Karlsson i Malung (s), Gustafsson i Ronneby (s), Kindbom (c), Nyquist (s), fru Hammarbacken (c), herr Eliasson (c), fru Cederqvist (s), herr Nyhage (m) och fru Ståhlberg (s).

*Bilaga 1*

## RIKSDAGENS BYGGNADSKOMMITTÉ

Till *Konstitutionsutskottet**Riksdagens lokalfrågor*

På därom gjord framställning överlämnas härmed en inom byggnadsstyrelsen efter samråd med byggnadskommittén upprättad PM beträffande medel för fortsatt utredningsarbete.

Stockholm den 28 mars 1977

*Erik Wärnberg*

*PM upprättat inom byggnadsstyrelsen i samråd med riksdagens byggnadskommitté betr. medel för fortsatt utredningsarbete på rikshygnaderna efter budgetåret 1976/77*

Med utgångspunkt från riksdagens beslut 1975-05-28 att återflytta till Helgeandsholmen, redovisade förvaltningsstyrelsen i framställning 1975/76:20 för projektet vad avser tidplan, kostnader och investeringsbehov för resp. budgetår. För budgetåret 1977/78 beräknades ett medelsbehov av 25 milj. kr. för projektering och påbörjat byggande.

Förvaltningsstyrelsens nu gjorda framställan om ett anslag på 4,5 milj. kr. avser medel för projektering efter budgetårsskiftet 1976/77 fram till riksdagens definitiva ställningstagande under november månad 1977.

Byggnadskommittén har inriktat arbetet efter den tidplan som redovisades i framställningen 1975/76:20 med sikte på återflyttning hösten 1982 vilket också varit en förutsättning för uppskattning av projektets kostnader.

Det pågående utredningsarbetet har visat att riksdagens program på ett funktionellt sätt låter sig inordna på Helgeandsholmen och i Kanslihuset samt att inga indikationer framkommit som tyder på någon väsentlig förändring av projektets kostnad. En förutsättning för att riksdagen skall kunna återflytta hösten 1982 är dock att projekteringsarbetet kan bedrivas kontinuerligt direkt efter budgetårsskiftet 1976/77 när den nu pågående utredningen färdigställts.

Det är angeläget att den projektgrupp med personal från byggnadsstyrelsen och anlitade konsultföretag, sammanlagt ca 25 personer, som sedan förra sommaren är engagerade i utredningsarbetet kan hållas samlad i arbete med projektet tills riksdagens ställningstagande i höst. En upplösning av gruppen

skulle innebära att garantier ej kan ges för att de personer, som nu arbetar med projektet, kan stå till förfogande vid ett återupptagande av arbetet direkt efter riksdagens ställningstagande i höst.

Byggnadsstyrelsen genomför nu på regeringens uppdrag en omfattande projektering för regeringskansliets överflyttning till "Södra Klara". Planeringen av detta projekt har måst ta sikte på att den angivna återflyttningen till Helgeandsholmen hösten 1982 kan ske vad beträffar evakuering av de departement, som nu har lokaler i kanslihuset. Byggnadsstyrelsen har med hänsyn till den snäva tidplan som måst läggas för Södra Klara-projektet begärt att inflyttning i kanslihuset förskjutes till årsskiftet 1982/83 under vilken tid riksdagsledamöterna sålunda får ha sina bostads- och arbetsrum kvar vid Sergels torg. Byggnadskommittén har accepterat denna förskjutning i inflyttningstid.

Södra Klara-projektet omfattar ett tiotal kvarter i Klaraområdet samt ytterligare ett tiotal projekt som måste färdigställas för evakuering av nuvarande verksamheter i Södra Klara. Planeringen kräver också en omfattande insats från kommunens sida då det gäller gatu- och ledningsarbeten med åtföljande trafikomläggningar, som måste samordnas med övrig trafikreglering inom cityområdet. Tidplanen för projektet har hittills kunnat följas och inga indikationer på försening föreligger i dag men tidplanen innehåller mycket små marginaler för oförutsedda händelser.

Om riksdagen inte anser sig kunna bevilja den nu begärda summan 4,5 milj. kr. för projektering under hösten med sikte på återflyttning hösten 1982, kan följande alternativa handlingslinje diskuteras.

Under hösten utföres endast erforderligt kompletterande utredningsarbete inomen beräknad kostnadsram av 2,5 milj. kr. och med i huvudsak följande innehåll:

- o Slutligt klarläggande av stadsplaneförutsättningar och fastighetsbildning.

- o Fördjupade studier av utformning av riksplan, plenisal, restaurang, bibliotek, sammanträdeslokaler m. fl. samt mer ingående analys av servicefunktioner såsom hantering av riksdagstryck, förrådsfunktioner, lokalvård, säkerhetsfrågor etc.

- o Samråd och justering av det bearbetade utredningsmaterialet för slutgiltigt ställningstagande till utformning från riksdagens egna organ, kommunen och övriga granskande myndigheter.

- o Ytterligare behandling av Sergels Torgalternativet.

Genomförs ovanstående bearbetning säkerställes följande:

- o Nyckelpersonerna i den nu arbetande projektgruppen behöver ej frikopplas från projektet under hösten.

- o Projektets förutsättningar och utformning har helt klarlagts så att projektering av byggritningar kan starta direkt med sikte på en samlad återflyttning 1983 om riksdagen så beslutar.

o Tidplanen för projektet får sådan marginal att forcering och risk för ytterligare tidsförlängning undviks, vilket även gäller "Södra Klara" projektet.

Om riksdagen däremot inte beviljar någon del av den nu begärda summan inträffar följande situation:

- o Den utredning som nu pågår kan i huvudsak fullföljas.
- o De erforderliga kompletterande utredningsarbeten som nämnts ovan vad gäller stadsplanearbete, fördjupade studier etc. kan således ej fullföljas. Detta innebär avbrott i det pågående samrådet med kommunala organ och övriga berörda myndigheter.
- o Utredningen kring alternativet Sergel Torg blir summarisk och innefattar endast uppräknningar av tidigare årskostnadsjämförelser med Helgeandsholmen.
- o Den i utredningsarbetet engagerade projektgruppen upplöses och arbetet för anlitade konsulter avbryts under sommaren 1977.
- o Planeringen för fortsatt arbete förrycks och en ny tidplanering upprättas efter det att riksdagen i november 1977 beslutar om eventuell återflyttning till Helgeandsholmen. Detta medför också att återflyttning ej kan ske hösten 1983.

*Lennart Kolte*

Projektschef



STOCKHOLMS KOMMUN

1977-03-04

Finansborgarrådet

*Riksdagens konstitutionsutskott*

Vid sitt sammanträde 1977-03-03 kring frågan om ny cityplan och trafikplan gjorde Stockholms kommuns planeringsberedning bifogade uttalande.

Hälsningar

*Ulf Adelsohn*

Planeringsberedningen har noterat att den statliga planeringen för statsdepartementen inom Nedre Klaraområdet sker under stor tidspress. Detta kan knappast undgå att dra med sig forceringskostnader och även i andra avseenden mindre önskvärda konsekvenser såsom knappa tidsmarginaler för nödvändigt utredningsarbete, för personalsamråd och för politiska beslut.

Tidsschemat styrs av nödvändigheten att i viss ordningsföljd iordningställa nya lokaler för bl. a. de kanslihuslokaler som kommer att tas i anspråk vid den återflyttning till Helgeandsholmen, varom riksdagen fattat principbeslut. Planeringsberedningen vill framhålla att ur kommunens synpunkt knappast några vägande skäl föreligger för den forcering som framtvingats. En lugnare takt skulle även ur kommunens synpunkt vara till fördel.

